
PRAKTINIŲ ĮGŪDŽIŲ FORMAVIMO YPATUMAI RENGIANT IKITEISMINIO TYRIMO SPECIALISTUS

Petras Ancelis*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedra
V. Putvinskio g. 70, LT- 4411 Kaunas
Tel. (8 37) 30 36 73
El. paštas: petras.ancelis@gmail.com*

Anotacija. Ikiteisminiam procesui autorius pašventė beveik dvidešimt praktinės veiklos metų dirbant tardytoju ir tokio pobūdžio veiklos vadovu. Beveik tiek pat laiko praėjo dėstant baudžiamojo proceso teisę, ikiteisminio tyrimo, įrodymų ir įrodinėjimo probleminius aspektus universitetinėse teisės studijose ir apibendrinant tai disertaciniuose ir vėlesniuose tos pačios krypties moksliniuose tyrimuose. Autorius eilę metų bandė inicijuoti studijų programos parengimą būtent ikiteisminiam procesui studijuoti, tačiau tik įsteigus Mykolo Romerio universitete Kriminalistikos ir baudžiamojo proceso katedrą, šis užmojis buvo realizuotas. Mykolo Romerio universiteto Senato 2012-04-18 nutarimu Nr. ISN-38 buvo patvirtinta Teisės ir ikiteisminio proceso pagrindinių studijų programa, kurią vėliau teigiamai įvertino ir tarptautiniai auditoriai. Daug metų eidamas visų Viešojo saugumo fakultete realizuojamų studijų programų komiteto pirmininko pareigas o taip pat ir būdamas nurodytos studijų programos studentų Praktikos vadovu, autorius sukaupe teoriniame, teisiniame ir praktiniame lygmenyse solidžių patirtį studentų praktinių įgūdžių formavimo klausimai, tad šame darbe ir bando atkreipti dėmesį į kai kurias esamas spragas ir jų pašalinimo galimybes.

Pagrindinės sąvokos: baudžiamasis procesas; ikiteisminio tyrimo specialistų rengimas; praktinių įgūdžių formavimas.

IVADAS

Nusikalstamos veikos tyrimas yra sudėtingas procesas, reikalaujantis ypatingų žinių ir įgūdžių. Norint greitai ir sėkmingai išaiškinti (atskleisti) nusikalstamą veiką, valstybės įgaliotiems subjektams svarbu įgyti ne tik, baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės, kriminalistikos ir kitų mokslų žinių, sukuriančių prielaidas atlikti tam tikrus veiksmus, bet ir žymiai gilesnį bei kryptingesnį teisinį mąstymą ir brandesnius įgūdžius, leidžiančius užtikrintai veikti ypač dinamiškoje nusikalstamų veikų atskleidimo ir tyrimo situacijoje ir nemažos psichologinės įtampos ir riboto laiko sąlygomis.

Teisės ir ikiteisminio proceso pagrindinės studijos yra orientuotos tiek į praktinę nusikalstamų veikų tyrėjo profesinę veiklą, tiek ir į šio pobūdžio mokslinę tiriamąją veiklą. Įvertinant Europines ir pasaulines globalizacijos tendencijas, ikiteisminio tyrimo funkcija ir šalies, ir tarptautiniu mastu įgyja vis didesnę reikšmę, o šiai funkcijai įgyvendinti rengiami darbuotojai privalo turėti platų akiratį, aukštą bendrą išprusimą ir specialius gebėjimus, reikalingus kokybiškam ikiteisminio tyrimo atlikimui. Ikiteisminio tyrimo specialistas–

tyrėjas turi būti parengtas taip, kad betarpiškai vykdytų konkrečias funkcijas: atskleistų nusikalstamas veikas, atliktų išsamų ir greitą tyrimą¹. Šios funkcijos įgyvendinimui nėra tarpinių subjektų, kaip pvz., prokuratūroje ar teisme padėjėjų institutai. Dar prieš dešimtmetį Lietuvos teisės institute atlikus platų ir išsamų tyrimą apie baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybes ir būdus buvo konstatuota, kad „ikiteisminio tyrimo efektyvumui daugiausia įtakos gali turėti tinkama ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų kvalifikacija“². Kita vertus, ikiteisminio tyrimo etape atliekami nepaprastai atsakingi veiksmai ir priimami sprendimai siejami su tolimesniu baudžiamuoju procesu, kuriame dalyvauja mažiausiai trys aukščiausios kvalifikacijos teisininkai: prokuroras, teisėjas, advokatas. Todėl tyrėjas privalo būti ne žemesnės kvalifikacijos, etiškas ir moralus savo srities specialistas. Kadangi tradiciškai universitete buvo rengiami teisės ir policijos veiklos specialistai, diskusijose neretai pasitaikydavo nuomonių, kad nepraėję sveikatos testavimo ir kitokių patikrinimų (atrankos) ir ateityje neturėsiantis tam tikrų dar išliekančių pareigūnų garantijų, pretendentams studijuoti ikiteisminį procesą studijos nebus patrauklios, tačiau tolesnėje perspektyvoje šie nuogaštavimai nepasitvirtino.

Programos patrauklumą parodo kad ir tokie universiteto priėmimo komisijos teikiami duomenys: 2012 metais studijuoti nuolatinėse ir iššėstinėse studijose pareiškė norą 906 ir 334 pretendentai (studijuoti priimti atitinkamai 73 ir 30), 2013 metais pageidavo studijuoti 1054 ir 416 asmenys (priimti 107 ir 62). Panašios tendencijos stebimos ir pastaraisiais metais. Beje analizuojamos studijų programos patrauklumą akivaizdžiausiai demonstruoja tai, kad pastarųjų dvejų metų studentų pasirinkimas studijuoti teisę ir ikiteisminį procesą atsiduria pirmajame dešimtuose iš visų šalyje realizuojamų universitetinių studijų programų³.

Šio straipsnio **tikslas** – išnagrinti, kokios yra teorinės teisinės prielaidos kokybiškai parengti specialistus ikiteisminio tyrimo veiklai ir ypatingai, koks yra (ar turėtų būti) studentų praktikos turinys. **Tyrimo aktualumas** pažymėtinas tuo, kad teoriniame lygmenyje konkrečiau šia tema pastaraisiais metais platesnių darbų neaptikta nors 2000 metų pradžioje apie teisininkų profesinį rengimo ir kompetencijų bendruosius bruožus yra rašę kai kurie

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 172 str.2 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius, 2013.

² Jurka R., Jovaišas K., Kanapeckaitė J. Ir kiti. Baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybės ir būdai. 2005. Vilnius: Petro ofsetas. P. 85.

³ <http://www.delfi.lt/news/daily/education/tiesiog-akibrokstas-paskaiciavo-kas-sulindo-i-aukstasias.d?id=68761220> ir <http://www.delfi.lt/news/daily/education/specialybes-del-kuriu-uzvire-arsiausia-kova.d?id=65356698>

autoriai (R.Tidikis, M.Jotautienė, R.Adamonienė, R.Laužackas, R.Kalesnykas ir kt.). Kiek vėliau apie teisininkų rengimo atitikimą Bolonijos procesui rašė Edita Gruodyte, Julija Kirsienė⁴, tačiau būsimų ikiteisminio tyrimo specialistų praktinių įgūdžių formavimo klausimais Lietuvos universitetiniuose leidiniuose publikacijų neaptikta. Suprantama, kad tokio pobūdžio darbų ir negali būti, nes ikiteisminis tyrimas ir dalyvaujančių jame subjektų kompetencija Lietuvoje įtvirtinta tik nuo 2003 m. gegužės 1 d. Autoriaus nuomone dabar mūsų šalyje veikianti nusikalstamų veikų atskleidimo ir ištyrimo procesinė forma, tiesioginių analogų europinėse (o ir pasaulinėse) teisinėse sistemose atrodo neturi, tad šis kuklus straipsnis tai tėra bandymas pakviesti ir kitus specialistus diskutuoti apie ikiteisminio proceso subjektų kompetencijas, jų racionalią sąveiką ir pan.

Tyrimo **objektas** yra besiklostantys baudžiamieji procesiniai santykiai nurodytoje sferoje, o tyrimo **dalykas** – teisės aktai, reglamentuojantys studijų struktūrą ir turinį rengiant ikiteisminio tyrimo specialistus bei mokslins įdirbis šiais klausimais.

Nagrinėjant nurodytą problematiką naudojami sisteminės analizės, dokumentų analizės, ir apibendrinimo **metodai**. Sisteminės analizės metodas įgalino atlikti tyrimą proceso, kuris užtruko daugiau nei trys metai, o dokumentų analizės bei duomenų apibendrinimo metodais, labiau ir konkrečiau padėjo išryškinti padarytų studijų turinio ir praktinių įgūdžių formavimo pokyčių įtaką perspektyvos kontekste.

TEISĖS IR IKITEISMINIO PROCESO STUDIJŲ PROGRAMOS TEORINĖS TEISINĖS PRIELAIGOS FORMUOJANT PASIRENGIMĄ DIRBTI KONKRETŲ TEISINĮ DARBĄ

Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos bendra studijų trukmė – 3,5 metų. Bendra kreditų suma –210 ECTS. Studijos organizuojamos nuolatine ir iššėstine formomis. Šios studijos yra orientuotos tiek į praktinę nusikalstamų veikų tyrėjo profesinę veiklą, tiek ir į šio pobūdžio mokslinę tiriamąją veiklą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad panašaus pobūdžio pagrindinių studijų, realizuojamų Mykolas Romeris, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetuose bei Vilniaus, Kauno ir Utenos kolegijų teisės studijų programose, nėra akcentuojami tyrėjo kompetencijai būdingi dalykai. Mykolas Romeris universiteto Teisės ir policijos veiklos, Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programos yra skirtos statutiniams pareigūnams rengti. Į šias programas gali būti

⁴ Edita Gruodyte, Julija Kirsienė. Teisininkų rengimo tobulinimas Lietuvoje atsižvelgiant į Bolonijos procesus. Inžinerine Ekonomika-Engineering Economics, 2011, 22(4), p. 356-366.

priimti tik asmenys, gavę statutinių institucijų siuntimus ir įveikę medicininį ištyrimą, kuris siejamas su aukštais mediciniais reikalavimais. nors pastarieji procesinei ikiteisminio tyrimo veiklai nėra būtini ir iš esmės yra pertekliniai. Mūsų duomenimis, dėl nurodytų papildomų reikalavimų daugiau nei pusė ketinančiųjų studijuoti kriminalistinės pakraipos programose kasmet negali stoti į šias studijų programas ir yra priversti pasirinkti kitokią veiklos sferą. Taigi be apčiuopiamo pagrindo nėra užtikrinami jų teisėti lūkesčiai, studijuoti jiems patraukliose programose. Beje, Estijos Respublikoje, Čekijoje ir eilėje kitų valstybių studijų įstaigose pradžioje yra įgyjama atitinkama profesinė kvalifikacija, o jau po to sprendžiami klausimai, susiję su pareigūno statuso įgijimu. Ypatingas dėmesys teisės ir ikiteisminio proceso studijų programoje yra skiriamas ikiteisminio proceso reglamentavimo ypatumams, tyrimo veiksmų planavimui, organizavimui ir kokybiškam jų atlikimui, bendradarbiavimui tarp pareigūnų ir institucijų studijuoti. Daugiau laiko skiriama įrodymams ir įrodinėjimui, ikiteisminiame etape rengiamų procesinių dokumentų teisėtumui, pagrįstumui ir išsamumui, kriminalistikos mokslo teikiamoms rekomendacijoms, taktiniams būdams bei priemonėms, atskirų kategorijų nusikalstamų veikų atskleidimo ir tyrimo ypatumams, teisei psichologijai, veikų kvalifikavimui, teisminei praktikai. Suprantama, kad dalis nurodytų klausimų yra paliečiami studijuojant studijų pagrindą užtikrinančiuose dalykuose: baudžiamojoje teisėje, baudžiamojo proceso teisėje ar kriminalistikoje, tačiau, Teisės ir ikiteisminio proceso programos studijose vyksta gilesnis, išsamesnis ir konkretesnis žinių ir tam tikrų specialių įgūdžių įgijimas, todėl nepaprastai daug įgūdžių suformuoti atsiranda galimybė studijuojant platesnės apimties studijų dalykus, tokius kaip duomenų rinkimo taktika, atskirų nusikalstamų veikų atskleidimas ir tyrimas, specialios žinios ikiteisminiame tyrime, ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas ir kt. Šie ikiteisminio tyrimo veiklos praktinius įgūdžius formuojantys dalykai studijuojami tokia apimtimi, kurie būtų aktualūs šiandienos ikiteisminio tyrimo institucijų sprendžiamiems uždaviniams įgyvendinti. Bakalauro studijose neapsiribojama nacionalinės teisės normų ir jų įgyvendinimo mechanizmo studijavimu, ypatingas dėmesys yra skiriamas tarptautiniam bei regioniniam (visų pirma- ES) teisiniam bendradarbiavimui.

Studijose taikomi: probleminio mokymo(si), kritinio mąstymo ugdymo metodai; individualus ir grupinis savarankiškas darbas, diskusijos, debatai, atvejo analizė, delphi metodas, sprendimų medžio sudarymas, modeliavimas (prielaidų, lyginamasis, grafinis etc.), projekto metodas, individualios konsultacijos, informacijos ir teisės šaltinių paieška,

sisteminimas, kokybinio ir kiekybinio tyrimo, baigiamojo darbo rengimas ir kiti metodai. Studijų pasiekimų vertinimas vykdomas orientuojantis į kaupiamojo vertinimo tipą o taip pat vertinami pagal informaciją pateikiamą žodžiu, raštu, testų, apklausos, kolokviumo, esė, laboratoriniai darbai, referatų, dokumentų aplankų sudarymo, egzaminų, kursinio ir baigiamojo darbo gynimo išdavoje.

Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos pirmame – trečiajame semestruose akcentuotai studijuojami bendrojo lavinimo dalykai, kai kurie iš jų yra labiau adaptuoti programos specifikai, taip pat studijuojami platesnės apimties - viešosios teisės studijų dalykai, lavinantys teisinį mąstymą. Ketvirtame - penktame semestruose laipsniškai įvedamas didesnis skaičius specialaus lavinimo programos dalykų. Studentams sudaroma galimybė praktikoje patikrinti ir realizuoti įgytų žinių taikymo mokėjimus, o per alternatyvias disciplinas, atsižvelgiant į poreikius, kryptingai gilinti žinias plačiau refleksuojant ikiteisminio proceso aspektus. Šeštame ir septintame semestruose yra sukonzentruoti specifiniai dalykai, kurių studijose ypač akcentuojama įgytų specialių žinių ir veiklos kokybę apsprendžiančių kryptingų, integratyvių, esminių nusikalstamų veikų tyrimo proceso aspektų (organizavimo, vykdymo ir realizavimo) sąsaja. Universiteto Viešojo saugumo fakultete turimi materialūs ištekliai yra pakankami, programoje dirbantis personalas yra tinkamas sėkmingam programos vykdymui. Didelę reikšmę studijų kokybės užtikrinimui turi socialinių dalininkų įtraukimas į programos vertinimo ir tobulinimo procesus ir jų įtaką programos tobulinimui, grįžtamasis ryšys: dėstytojų, studentų, absolventų, darbdavių nuomonės apie programos vykdymą. Itin vertintina tai, kad šioje studijų programoje daugumą studijų dalykų dėsto turintis didelę praktinės veiklos patirtį labai kvalifikuoti prokurorai, teisėjai, advokatai, policijos pareigūnai⁵. Pastebėtina ir tai, kad ir naujasis Teisės studijų krypties aprašas nustato: „Ne mažiau kaip pusę pirmosios studijų pakopos universitetinių teisės studijų krypties studijų programos dalykų turi dėstyti aukštosios mokyklos profesoriai, docentai ir (arba) dėstytojai, turintys teisės studijų krypties mokslo daktaro laipsnį. Rekomenduojama, kad ne mažiau kaip pusę teisės studijų krypties dalykų studijų programoje dėstyti asmenys, turintys teisėjo ar prokuroro praktinio darbo patirties, taip pat asmenys, turintys advokato, notaro, antstolio ar kitos profesinės teisinės praktikos patirties toje srityje, kurios studijų dalyką jie dėsto“ (44

⁵ Autoriaus rengtas Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos aprašas.
https://apps.mruni.eu/apex/f?p=110:850:3670296621172651::NO::P850_PROGRAMA_LT:0

str.)⁶. Apmaudu, kad nuo 2003 m. gegužės 1 d. ikiteisminio tyrimo specialisto (kaip dabar BPK įtvirtinta-pareigūno) praktinės patirtis apraše visiškai nepaminėta, nors šio subjekto veiklos išdavoje, kaip tik darbo baras atsiranda ir prokurorui ir advokatui ir teisėjui bei kitiems teisininkams. Žinoma, tokią teisinio reguliavimo spragą būtina ištaisyti.

Nepaisant pastarojo pastebėjimo, nurodytos teorinės teisinės prielaidos studijuojant Teisės ir ikiteisminio proceso pagrindinių studijų programą, visumoje pagrindžia reikiamą pasirengimą atlikti ikiteisminio tyrimo funkciją baudžiamojoje procesinėje veikloje.

STUDENTO PRAKTIKA SVARBIAUSIAS METODAS ĮTVIRTINANT STUDIJŲ PROCESE ĮGYTAS ŽINIAS IR ĮGŪDŽIUS

Teisės ir ikiteisminio proceso nuolatinių studijų studentams 18 ECTS praktika organizuojama 6, o iššęstinėse studijose 8 semestruose. Kol kas pagrindiniais praktikos organizatoriais yra atitinkamos prokuratūros institucijos į kurias pagal studento pasirinktą regioną (paprastai gimtinę) Viešojo saugumo fakulteto dekanu teikimu savo įsakymu nukreipia Lietuvos generalinis prokuroras.

Remiantis Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos Praktikos ikiteisminio tyrimo institucijose dalyko aprašu, praktikos įgyvendinimo forma yra savarankiškas darbas vadovaujant kuratoriui siekiant ugdyti studentų gebėjimą atlikti tyrėjo funkcijas ikiteisminio tyrimo įstaigose. Ypač yra pabrėžiami šie rezultatai: studentai susipažindami su ikiteisminio tyrimo (paprastai policijos) veikla, tyrėjų atliekamomis funkcijomis gebės analizuoti įvairius duomenis apie baudžiamuosius teisinius konfliktus ir mokės įvertinti jų teisinį pobūdį; suvoks savikontrolės įgūdžių reikšmę ir gebės tobulėti. gebės apibrėžti ikiteisminio tyrimo problemas, bei analizuoti renkamus duomenis; panaudojant įvairius metodus, gebės vertinti gautus duomenis, pateikti tyrimo rezultatus bei formuluoti išvadas; dalyvaus tyrėjams atliekant ikiteisminio tyrimo ir kitus procesinius veiksmus; kuratorių nurodymu atliks atitinkamų pareigūnų pavedimus, gilinsis į tyrėjų, kriminalinės žvalgybos bei prokuratūros darbuotojų bendradarbiavimo aspektus; tobulins praktinius mokėjimus ir įgūdžius, siekiant pritaikyti įstatymus, atlikti ikiteisminio tyrimo funkcijas; įgys įgūdžių organizuojant tyrimo grupės darbą; gebės dirbti savarankiškai ir komandoje; gebės atlikti procesinius veiksmus fiksuoti jų eigą ir tvarkyti bylas.

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymas Nr. V-831, dėl Teisės studijų krypties aprašo patvirtinimo. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c7d77990312011e5b1be8e104a145478>

Norint įgyti paminėtas pagrindines kompetencijas, studentų praktikos turinys orientuojamas tokiomis pagrindinėmis kryptimis (temomis): dalyvauti priimant iš asmenų skundus, pareiškimus ar pranešimus apie nusikalstamas veikas ir įsisavinti jų registravimo, apskaitos ir patikrinimo tvarką; kartu su ikiteisminio tyrimo pareigūnu, dalyvauti atliekant apžiūras ar objektų tyrimą, parodymų patikrinimą vietoje, eksperimentą, parodymą atpažinti; dalyvauti sulaikant asmenį įtariamuoju, pareiškiant įtarimus; kartu su kuratoriumi pagal patvirtintus grafikus išvažiuoti į įvykio vietas bei atlikti kitus pavedimus; dalyvauti apklausiant liudytojus, nukentėjusiuosius, ir įtariamuosius tiek pas tyrėją, tiek ir juos apklausiant ikiteisminio tyrimo teisėjui; padėti surašyti atliekamų procesinių veiksmų protokolus ir kitus dokumentus; dalyvauti atliekant kratas, poėmius, surašyti atitinkamų nutarimų projektus; susipažinti su taikomomis kriminalistinėmis ir organizacinėmis priemonėmis; įsisavinti pasinaudojimo duomenų bankais ir kitokiais registrais tvarka.

Atsiskaitydami už praktiką studentai privalėjo pateikti atitinkamai parengtos baudžiamosios bylos maketą ir ataskaitą apie praktikos eigą ir rezultatus. Šiais metais praktika buvo vertinama įskaita.

2015 metų vasarą išanalizavus 51 studento praktikos eigą ir rezultatus pirmiausia konstatuotina tai, kad visi studentai teigiamai įvertino savo pasirinkimą studijuoti Teisės ir ikiteisminio proceso programą ir tai džiugina, nes nepasitvirtino jau minėtų kai kurių naujos studijų programos skeptikų teiginiai, kad jau po praktikos studentai bandys pereiti į kitas studijų programas. Studentai labai gerai atsiliepė apie praktikos kuratorius, kurie kryptingai organizavo praktiką, kad pagrindinėmis temomis studentai įgytų tam tikrų žinojimų ir įgūdžių, tačiau apie 40 % studentų neturėjo galimybių kartu su ikiteisminio tyrimo pareigūnu, dalyvauti atliekant apžiūras ar objektų tyrimą, parodymų patikrinimą vietoje, eksperimentą, parodymą atpažinti; dalyvauti sulaikant asmenį įtariamuoju, pareiškiant įtarimus. Taip atsitiko dėl to, kad šitokius procesinius veiksmus daugiausia atlieka ikiteisminio tyrimo įstaigų (policijos) pareigūnai, o prokuratūros kuratoriai ne visi galėjo susitarti dėl praktikantų dalyvavimo atliekant nurodytus procesinius veiksmus. Be to, apie 20 % studentų betarpiškai kuravo prokurorų padėjėjai, kurie neturi galimybių duoti nurodymus ikiteisminio įstaigų pareigūnams. 70% studentų siūlė praktiką skaidyti į du etapus o 20 % į tris etapus. Pirmieji siūlė pirmą vieno mėnesio pažintinę praktiką antrame studijų kurse organizuoti betarpiškai policijos įstaigose o antrąjį pagrindinį trijų mėnesių praktikos etapą atlikti prokuratūroje. Praktikos trijų etapų iniciatoriai siūlė pažintinę dviejų savaičių praktikos etapą pasibaigus

antram semestriui ir sekantį 2 mėnesių po antro kurso atlikti policijoje o trečio kurso pabaigoje vieną mėnesį praktikuotis prokuratūroje.

Tokie pakeitimai studentų nuomone įtakotų prasmingesnes ir reiklesnes teorines studijas, nes dabar studentai neturi galimybių iš arčiau įvertinti praktinės veiklos turinį, ikiteisminio tyrimo pareigūno surašomų gausių procesinių dokumentų įforminimo subtilybių ir reikšmingumo ir kt., tad per teorines paskaitas ir seminarus vienareikšmiai priimama visa kas dėstoma ir paprastai platesnių diskusijų nevyksta.

Mūsų nuomone su tokiais dalies studentų pareikštomis pastabomis ir pateiktais siūlymais būtų galima sutikti, nes ir autoriaus jau paminėta asmeninė patirtis ikiteisminio proceso teisinio reguliavimo ir veiklos organizavimo bei specialistų rengimo klausimais iš esmės sutampa su studentų pastebėjimais. Kita vertus, analizuojamos studijų programos dar rengimo etape studentų praktinių įgūdžių formavimo didesnis pagrindimas taip pat buvo akcentuojamas ir plačiai diskutuojamas, tačiau dėl bendrųjų reikalavimų, keliamų studijų programų struktūrai ir turiniui, tuomet pakankamai nebuvo sumodeliuotas. Beje ir dabartiniu laikotarpiu griežtas studijų programų reglamentavimas deja išlieka, todėl tam tikras korekcijas galime padaryti tik esamo reglamentavimo ribose. Tuo tikslu reikėtų pakoreguoti Teisės ir ikiteisminio proceso programos studijų planą, išskaidant praktiką į kelis etapus. Taip pat reikėtų esminiai papildyti praktikos temų ir siekiamų rezultatų turinį. Be to, būtina inicijuoti ir sudaryti reikiamas sutartis su policijos ir su kitų ikiteisminio tyrimo įstaigų institucijomis. Taip pat tikslinga dėl šios studijų programos studentų praktikos sudaryti sutartis su Lietuvos advokatūra, antstolių ir notariatų įstaigomis. Jau minėtame naujojo Teisės krypties aprašo 52 straipsnyje yra nurodoma: „Rekomenduojama, jog aukštosios mokyklos arba jų padaliniai, vykdytys teisės studijų krypties studijų programas, dėl galimybės atlikti praktiką sudarytų bendradarbiavimo sutartis su teisinėmis institucijomis (pavyzdžiui, Nacionaline teismų administracija, teismais, prokuratūromis, Notarų rūmais, Antstolių rūmais ir panašiai). Dirbantis teisinio pobūdžio darbą studentas praktiką gali atlikti savo darbo vietoje pagal individualią praktikos programą“⁷.

⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymas Nr. V-831, dėl Teisės studijų krypties aprašo patvirtinimo. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c7d77990312011e5b1be8e104a145478>

IŠVADOS

Teisės ir ikiteisminio proceso pagrindinių studijų programoje suformuotas studijų turinys visumoje sukuria pakankamas teorines teises prielaidas parengti tinkamos kvalifikacijos ikiteisminio tyrimo specialistus, tačiau praktinių įgūdžių tinkamesniam suformavimui reikėtų tobulinti programos studijų plano struktūrą ir turinį.

Praktikos ikiteisminio tyrimo institucijose procesą tikslinga skaidyti į du etapus: pirmą vieno mėnesio etapą antro kurso pavasario semestro pabaigoje studentus nukreipti praktikuotis ikiteisminio tyrimo institucijose o trečio kurso pabaigoje du mėnesius atlikti praktiką prokuratūroje, gal būt ir kitose teisinės sistemos grandyse.

Nurodytų pakeitimų realizavimui Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos komitetas turėtų atitinkamai pakoreguoti šios studijų programos aprašą ir inicijuoti bendradarbiavimo sutartis su Lietuvos policija ir kitomis teisinės sistemos institucijomis.

Inicijuoti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymu Nr. V-831, dėl Teisės studijų krypties aprašo patvirtinimo ir kitų teisės aktų papildymus ir pakeitimus, pabrėžiant ikiteisminio proceso tyrėjo (pareigūno) profesijos prestižą ir kompetenciją.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius, 2013.
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymas Nr. V-831, dėl Teisės studijų krypties aprašo patvirtinimo. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c7d77990312011e5b1be8e104a145478>
3. Gruodyte E., Kirsienė J. Teisininkų rengimo tobulinimas Lietuvoje atsižvelgiant į Bolonijos procesus. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 2011, 22(4), 356-366
4. Jurka R., Jovaišas K., Kanapeckaitė J. Ir kiti. Baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybės ir būdai. 2005. Vilnius: Petro ofsetas. 108 p.
5. Teisės ir ikiteisminio proceso studijų programos aprašas. https://apps.mruni.eu/apex/f?p=110:850:3670296621172651::NO::P850_PROGRAMA_LT:0

THE FEATURES OF PRACTICAL SKILLS FORMULATION IN THE EDUCATION OF PRE-TRIAL INVESTIGATION PROFESSIONALS

Petras Ancelis*

Mykolas Romeris University

Summary

Author has spent over twenty years of practice in the field of pre-trial process as Investigator and the Head of the Investigation. Nearly the same time have been spent giving lectures on Criminal Proceeding Law, Pre-trial Investigation, Problematical Aspects of Evidences and Arraign at the University, where conclusions were summarized in the dissertations and various scientific researches.

Only after foundation of Criminology and Criminal Proceeding Department at the Mykolas Romeris University, the idea to create study program on Pre-trial Investigation Process has been accomplished.

The study program on Law and Pre-trial Investigation Process was approved by resolution No. 1SN-38 of Mykolas Romeris University Senate on 18 of April 2012, the program was positively approved by international auditors.

Author has gathered theoretical, professional and juristic practice to develop student's practical skills during many years of being Committee Head of all study programs in the Faculty of Public Security and the Head of the students practice, therefore the aim of this article is to focus attention on existing weaknesses and possible solutions to eliminate them.

Keywords: criminal procedure; education of pre-trial investigation professionals, formulation of practical skills.

Petras Ancelis*, daktaras Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros profesorius. Mokslinių tyrimų kryptys: Baudžiamojo proceso teisė, Ikiteisminio tyrimo teorija ir praktika, įrodymų teorija, įrodymai ir įrodinėjimas aplinkosauginėje veikloje, nukentėjusiojo interesų apsauga.

Petras Ancelis*, PhD, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law, professor. Research interests: Criminal Procedure; Theory of Evidence; Procedural Forms of Pre-trial Investigation; Victim Rights Defence.